

Viktor Dudr

Magistra Viktora Dudra zná celý svět a jeho blízké okolí jako předního odborníka na bezbariérové prostředí. Od roku 1988, kdy se tento osvícený člověk ujal problematiky odstraňování architektonických bariér ve světě lidí se zrakovým handicapem, se nám chůze i doprava v mnohém zjednodušila a zpříjemnila. Málokdo asi ale ví, že Viktor Dudr je především rozený pedagog a středoškolský profesor, jehož cíle byly zaměřeny na exaktní vzdělávání mládeže.

„Vím, pane magistře, že nejste nakloněn publicistickému ohlasu svých zásluh. Já se vás ale dneska chci zeptat na Jana Ámose Komenského nebo spíš na to, jak se tato osobnost světové pedagogiky vetřela do vašeho soukromého života.“

„Komenského jsem ctil snad od prvního momentu, kdy jsem se na střední škole seznámil s jeho myšlenkami. Jsem člověk veskrze praktický až technický, takže filozofické ani náboženské akcenty v Komenského díle mne zas tolik nezaujaly. To, co mne zaujalo, byla jeho didaktika, jeho metody a především vztah k dětem, k přírodě, ale i k vědě. Komenský, to je pro mne učitel životní praxe, osvícený vědec a génius v otázce vztahu učitel a žák. Nikdy na něho nezapomenu, ačkoliv historicky jsme se trochu minuli“, radostně sděluje Viktor Dudr.

„Někteří kantoři už jako děti věděli, že chtějí být učiteli. Většinou se tento cíl v jejich životě uskutečnil. Jak to bylo s vámi?“

„Tak u mne to bylo trochu jinak. Základní i střední školu jsem vystudoval bez problémů. Když jsem ale začal chodit do tanečních, netroufal jsem si dívkám, které se mi líbily, nabídnout doprovod domů. Dovtípil jsem se, že mě vrozená šeroslepost nějak degraduje ve srovnání s ostatními vrstevníky. Do té doby jsem si vlastně příliš neuvědomoval, že mám něco s očima. V naší rodině se vyskytovaly oční vady, které ve vyšším věku někdy končily i slepotou, ale v době mého dětství a mládí to nějak šlo mimo mě. Jako by mě nic nenutilo, abych svou vadu zraku bral moc vážně.“

Po maturitě jsem začal studovat matematicko fyzikální fakultu UK v Praze s cílem věnovat se experimentální fyzice. Zde jsem si začal stále více uvědomovat, že ne příliš dokonalý zrak mi komplikuje přípravu pokusů a práci s přesnými měřicími přístroji ve všech fyzikálních laboratořích. To mě přivedlo k pragmatickému rozhodnutí – ve třetím ročníku, kdy bylo nutno zvolit si specializaci, jsem se rozhodl pro učitelství. Diplomová práce z experimentální fyziky na závěr studia jen potvrdila, že tady je konečná. Že nikdy nebudu moci věnovat se tomuto vědnímu oboru, který byl mým motivem i cílem při studiu. Na střední škole v Třebíči, kde jsem se narodil, jsem poznal profesory, kteří mi byli velkými vzory, a to jako odborníci tak i jako osobnosti. Často jsem na ně myslíval, když se ukázalo, že s ubývajícím zrakem se nemohu pouštět do vědeckých experimentů, kde bylo třeba používat spoustu přístrojů a metod, vyžadujících stoprocentní vidění. Moji středoškolští profesori, aniž by to jakkoliv tušili, mi svým příkladem otevřeli cestu, kterou jsem dosud nehledal. A tak jsem se na dvacet pět let stal učitelem fyziky a matematiky postupně na třech středních průmyslových školách.“

„Když s vámi hovořím, tak to vypadá, že jste se přes tuhle krizi docela dobře přenesl. Možná ale, že se mýlím?“

„Nebylo to pro mne lehké. Milované fyzice jako vědě jsem se věnovat nemohl. I v běžných životních situacích jsem se cítil být omezený. Velice mě lákala pražská nabídka kulturních zážitků vysoké kvality, na níž jsem byl zvyklý ze svého rodného města. Divadlo, koncertní síň, kino – vždy číhala v podvědomí otázka, jestli se neztrapním neobratným chováním, plynoucím z nedokonalého zraku. Nemohu však říct, že bych míval depresivní nálady; lehko mi však často nebylo. Asi jsem taková přizpůsobivá

nátura, rád naslouchám lidem, kteří jsou moudří a praktičtí, a tak se mi dařilo se přes své subjektivní problémy přenést a najít si novou seberealizaci ve školství. Povzbudilo mne i to, že jsem se oženil, později měl i děti, které mou vadu nezdědily. Vždycky jsou věci, z kterých můžete mít radost, i když se schyluje k dešti.“

„Podařilo se vám najít po promoci na matfyz hned zaměstnání jako matykář a fyzikář na střední škole?“

„V podstatě ano. Nastoupil jsem na Střední průmyslovou školu strojní v Kolíně. Tenkrát byly umístěnky, musela jste jít tam, kde vás republika potřebovala. Moje manželka ale dostala umístěnku do Prahy, kde měla i byt, takže jsem musel nějakou dobu denně dojíždět. Za nějaký čas jsem však mohl nastoupit na Střední průmyslovou školu strojnickou v Praze Karlíně a svoji kantorskou kariéru jsem ukončil na chemické průmyslovce, v té samé budově, kde studoval před válkou Jiří Voskovec, bylo tam dříve vyhlášené gymnázium; ano přesně naproti pivovaru U Fleků. Po strategické stránce to nebylo špatné,“ směje se Viktor Dudr.

Nebyla bych to já, abych si trochu nedloubla: „Na pivo jste tedy mohl trefit i potmě, ale co ty šeré chodby a pubertální mládež ve škole? Jak jste tohle zvládal?“

„Netrvalo dlouho, musel jsem se chytit bílé hole. Ani ne tak uvnitř školní budovy, tam jsem se rychle naučil kde co je. Ale prostředí uliček, křižovatek a dalších zádrhelů na Novém městě pražském nebylo pro mne zrovna jednoduché.“

„Chcete říct, že jako nový profesor na průmyslovce jste se nebál, co tomu řeknou lidi, co tomu řeknou nevyčválení studenti a slečny studentky až vás potkají s bílou holí?“

„Myslím, že krizi jsem z tohoto hlediska už měl za sebou. Já jsem nikdy nekamufloval, nic jsem nenalhával ani sobě ani svému okolí. Studenti to prostě brali, řekl jsem jim, že nevidím a co nevidím, oni to respektovali. Vzpomínám si na takovou příhodu: když někdo ve škole něco provedl, tak místo aby seděl po škole v prázdné třídě a něco rádoby počítal nebo opisoval, tak měl za úkol načítat z odborných časopisů na magnetofonové pásky. Jednak student měl užitečný úkol a jednak se i sám něco dozvěděl a mohl si pak opravit známku referátem na dotyčné téma. Já z toho taky profitoval, protože jsem se tak dostal k odborné literatuře, kterou jsem potřeboval znát. Děcka z toho měla srandu, ale užitečné nám to všem bylo. Dokonce jsem byl jeden z prvních kantorů, kteří měli díky zálibě v odborné literatuře a metodikách perfektně vybavené praktické vyučování, čili laboratoře nebo semináře, moderními pomůckami.“

„Sám jste přece ale potřeboval dobře vidět třeba na ty přístroje nebo ne?“

„Pro demonstrační pokusy ve třídě jsem používal oči studentů. Vždy mě s přípravou takových pokusů pomáhali dva tři nadšenci. Pokud šlo o studentská praktika, tak zrak nahradila rutina. Vlastní vinou poškozené přístroje – a to se mi i při špatném vidění snadno prokazovalo - museli studenti nechat opravit na svoje náklady. Stačilo jedno dvě cvičení a z avometů v elektrolaboratoři se přestalo kouřit. Navíc se naučili, že musejí spoléhat sami na sebe, že je pan profesor prostě nemůže tolerovat v jejich lajdáctví.“

„Mohli jste také vyučovat matematiku?“

„Z počátku ano. Pak se mi zrak zhoršoval pořád víc a zraková kontrola studentovy práce je v matematice naprosto nutná. Pro další setrvání na škole jsem si dával takové postupné cíle: budu učit, dokud budu vidět, co je na tabuli; dokud rozeznám v lavici kluka od holky; dokud poznám, že v lavici vůbec někdo je... Nakonec jsem tu moji fyziku učil úplně poslepu. A ejhle, ve třídě to šlo.“

S písemnostmi mi tehdy ochotně pomáhal kolega důchodce. Ale lidé dělají chyby, ten starý pán je také dělal, jenže zodpovědný jsem za to byl já. Později se i stávalo, že jsem některým kolegům vadil, psali na mne žalobné dopisy na školský odbor, že nemohu nést odpovědnost za to nebo za něco jiného. Nakonec, bylo to v roce 1988, jsem se rozhodl, že ze školy definitivně odejdu. Bylo mi to líto, protože jsem měl studenty rád a mohu říct, že i oni mně měli rádi. Rozumě vzato už bych jim ale nemohl moc dát, přeci jen, všechny exaktní předměty potřebují zrakovou kontrolu, ať třeba při výpočtech na tabuli nebo u těch experimentů ve školních laboratořích. A tu kontrolu jsem už neměl.“

„Věděli jste po odchodu ze školy, že se budete věnovat architektonickým bariérám?“

Viktor Dudr mne dostává zpět do reality: „Co vás napadá! Já věděl, že umím učit. Věděl jsem, že rozumím technickým objektům i technickým pojmům. Věděl jsem, že jsem tělem i duší kantor, ale že to nemohu dělat. To bylo všechno, co jsem věděl. Studium technických oborů mne ale naučilo pár důležitých zásad - jednou z nich je hledání. Zdánlivě je v technice všechno zjistitelné a měřitelné. Ale abyste se dostala k měření a zjišťování, musíte se naučit hledat. Já nejdřív hledal lidi, kteří jsou slepí. Chtěl jsem se od nich něco naučit. Vzápětí se ukázalo, že i já mohu být prospěšný, že i já mohu leckoho něco naučit, ačkoliv už to nebude ve škole, ale v životě bez zraku. Přes obyčejné lidi, kteří mne naučili chodit s holí a číst Braillovo písmo, jsem se dostal mezi funkcionáře a poslze i pracovníky tehdejšího Svazu invalidů. To bylo v době, kdy se o architektonických bariérách přestalo nesměle šepat, ale kdy už vznikla Komise pro odstraňování architektonických bariér s federální působností. Po roce 1989 jsme v tehdejší České unii nevidomých a slabozrakých založili Středisko pro odstraňování architektonických bariér, spolu s tehdejší Společností nevidomých a slabozrakých v ČR ve společné pracovní skupině (později tedy v SONS) jsme postupně vypracovali systém zásad pro bezbariérovou výstavbu a dopravu pro zrakově postižené a postupně je prosazovali do legislativy, podle které se nyní schvaluje výstavba a rekonstrukce veřejných budov a objektů. Odtud je jen krok k metodice, k vzdělávání a informování lidí, kteří v budoucnu ohlídají, aby se stavělo a cestovalo bez bariér, které nevidomým stále ještě hodně stěžují život ve veřejném sektoru.“

S magistrem Viktorem Dudrem, který se od Komenského dostal přes osobní bariéry k bariérám veřejným, jsem si povídala hodně dlouho. Jeho názory i moudré postřehy by čtenáři Zory, a nejen oni, určitě rádi vyslechli nebo si přečetli mnohem důkladněji a podrobněji. Viktor Dudr je člověk, který o bariérách a jejich odstraňování nejen zasvěceně přednáší, ale rád se o nich i leccos dozví.

Na závěr tedy vyzýváme čtenáře Zory, aby nám psali o každém nedostatku, s kterým se na svých cestách setkávají. Viktor Dudr řekl: „Když se o bariérách nedozvíme, když se o nich nebude mluvit, nezmizí.“

Jaroslava Novotná